រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

តួនាទីរបស់រដ្ឋលើវិស័យសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា

ROLE OF STATE ON HUMAN RIGHTS IN CAMBODIA

ហេង ស៊ីឡេង

និក្ខេបបទបណ្ឌិត

ជំនាញ៖ នីតិសាស្ត្រ

គ្រូណែនាំ៖ បណ្ឌិត ផុន ប៊ុនថាល់

ឆ្នាំ២០២៣

មាតិកា

ទំព័រ

ឧទ្ទិសស្នាដៃ i
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ ii
អំណះអំណាង iii
អក្សរកាត់(ប្រើក្នុងនិក្ខេបបទនេះ) iv
មូលន័យសង្ខេប(ភាសាខ្មែរ) vi
មូលន័យសង្ខេប(ភាសាអង់គ្លេស) vii
សង្ខេបនិក្ខេបបទ(ភាសាខ្មែរ) viii
សង្ខេបនិក្ខេបបទ(ភាសាអង់គ្លេស) xxi
អារម្ភកថា xxx

សេចក្តីផ្តើម

១.លំនាំបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ ១
២.ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ ៣
៣.គោលបំណង ៣
៤.ដែនកំណត់និងវិសាលភាព ៣
៥.វិធីសាស្រ្តស្រាវជ្រាវ ៣
៦.សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ ៤
៧.រចនាសម្ព័ន្ធនៃនិក្ខេបបទ ៤

ជំពូកទី១

ស្ថានភាពទូទៅនៃសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា

១.១. ទ្រឹស្តីនៃសិទ្ធិមនុស្ស ៥
១.១.១. សិទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស ១១

១.១.២. នីតិរដ្ឋ ២៥
១.១.៣. សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងនយោបាយ ២៩
១.១.៤. ការធានាស្តង់ដារសិទ្ធិមនុស្ស ៣៧
១.២.ប្រវត្តិនិងការវិវឌ្ឍនៃសិទ្ធិមនុស្សជាសកល ៤២
១.៣. សិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ៥០
១.៣.១. ប្រវត្តិនៃការកកើតសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ៥៣
១.៣.២. និយមន័យសិទ្ធិមនុស្ស... ៦៤
១.៣.៣. លក្ខណៈនៃច្បាប់ សិទ្ធិនិងសេរីភាព.................................... ៧៤
១.៣.៤. មុខងារនៃរដ្ឋ ៨១

ជំពូកទី២

តួនាទីនៃរដ្ឋនៅក្នុងការធានានិងការពារសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា

២.១.ការធានាសិទ្ធិមនុស្សតាមរយៈក្របខណ្ឌគតិយុត្ត ៨៥
២.១.១. លិខិតុបករណ៍ជាតិ.. ៨៥
ក. រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ៨៥
ខ.បទដ្ឋានគតិយុត្តក្រោមច្បាប់... ៩៣
២.១.២. លិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ.. ១១៧
២.២. យន្តការរបស់រដ្ឋក្នុងការធានាសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ១២៥
២.២.១.អំណាចនិតីប្បញ្ញត្តិ ១២៥
ក . ការអនុម័តច្បាប់និងយន្តការនៃសិទ្ធិមនុស្ស ១២៨
ខ. ការពង្រឹងសមត្ថភាពនៃយន្តការអនុវត្តបទដ្ឋានគតិយុត្ត ១៣៧
២.២.២. អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ.. ១៣៨
ក. ស្ថាប័នប្រតិបត្តិបទដ្ឋានគតិយុត្ត ១៤០
ខ. ការពង្រឹងយន្តការតាមដាននៃការអនុវត្តនូវការគោរពនិងលើកកម្ពស់ សិទ្ធិមនុស្ស ១៤២
២.២.៣. អំណាចតុលាការ.. ១៤៥

ជំពូកទី៣
ការវាយតម្លៃនិងដំណោះស្រាយបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា

៣.១. ការវាយតម្លៃវិស័យសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ១៦២

៣.១.១. ការអនុវត្តសិទ្ធិមនុស្ស ១៦២

៣.១.២. ដំណើរជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ១៦៦

៣.១.៣. សិទ្ធិក្នុងវិស័យនយោបាយ ១៦៨

៣.១.៤. សិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការងារសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ចនិងវប្បធម៌...១៧០

៣.១.៥.ការអនុវត្តសិទ្ធិ សេរីភាព នៃក្របខណ្ឌសិទ្ធិនិងច្បាប់ ១៧៣

៣.២. បញ្ហាប្រឈមនៃការអនុវត្តសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ១៧៦

៣.២.១. ភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ... ១៧៦

៣.២.២. ប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ១៨០

៣.២.៣. អនក្ខរភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ.. ១៨២

៣.២.៤. ឥទ្ធិពលនៃការអនុវត្តច្បាប់.. ១៨៥

ក. ការិយាធិបតេយ្យ... ១៨៥

ខ. អំពើពុករលួយ ១៨៨

៣.៣. ដំណោះស្រាយបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស ១៩០

៣.៣.១. ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់... ១៩០

ក. ការកែទម្រង់នៃយន្តការអនុវត្តសិទ្ធិមនុស្ស............................. ១៩០

ខ. បំបាត់ការិយាធិបតេយ្យ ១៩២

គ. បំបាត់អំពើពុករលួយ ១៩៥

ឃ. លំហនៃការចូលរួមខាងនយោបាយ ១៩៨

ង. សេវាសាធារណៈប្រសិទ្ធភាព...២០០

៣.៣.២. ការលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន.......................... ២០៥

ក. កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ.. ២០៥

ខ. បំបាត់អនក្ខរភាព.. ២០៩
៣.៤. យន្តការសម្របសម្រួលអន្តរជាតិ ២១១
៣.៤.១. តួនាទីអង្គការសហប្រជាជាតិ.. ២១១
៣.៤.២. យន្តការអន្តរជាតិតំបន់ ២១៦
៣.៤.៣. ការចូលរួមរបស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ២២៤
សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន.. ២២៨
គន្ថនិទ្ទេស
ឧបសម្ព័ន្ធ

តារាងអក្សរកាត់

ពាក្យកាត់	ពាក្យពេញជាភាសាអង់គ្លេស	ពាក្យពេញជាភាសាខ្មែរ
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations	សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍
ACWC	The ASEAN Intergovernmental Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children.	គណៈកម្មការអន្តររដ្ឋាភិបាលស្តីពីការលើកកម្ពស់និងការការពារសិទ្ធិស្ត្រី និងសិទ្ធិកុមារ
AICHR	ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights	គណៈកម្មការអន្តររដ្ឋាភិបាលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអាស៊ាន
AHRC	Arab Human Rights Committee	គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស អារ៉ាប់
ACHPR	African Court on Human and People's Rights	តុលាការសិទ្ធិមនុស្ស និងប្រជាជន
COMS	Councils of Ministers	គណៈរដ្ឋមន្ត្រី
CHRC	Cambodian Human Rights Committee	គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
CEUCHR	Council of Europe Commissioner for Human Rights	ក្រុមប្រឹក្សានៃស្នងការសិទ្ធិមនុស្ស អឺរ៉ុប
CEDAW	The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women	អនុសញ្ញាស្តីពីការបំបាត់នូវការរើសអើងប្រឆាំងស្ត្រីភេទ
CAT	Convention Against Torture	អនុសញ្ញាប្រឆាំងទារុណកម្មនិងការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួនឬទណ្ឌកម្ម
CRC	Convention on The Rights of the Child	អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ
CRDP	Convention on the Rights of Persons with Disabilities	អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ
CMD	Convention on the protection of the Rights of all Migrant workers and Members of their Families.	អនុសញ្ញាស្តីពីការការពារសិទ្ធិ របស់ពលករទេសន្តប្រវេសន៍និងសមាជិកគ្រួសាររបស់គេ
DHRCC	The Declaration of Human Rights in The Cambodia Constitution	សេចក្តីប្រកាសអំពីសិទ្ធិមនុស្សក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា
DRMC	Declaration of the Rights of Man and of the Citizen	សេចក្តីប្រកាសស្តីពីសិទ្ធិបុរសនិងប្រជាពលរដ្ឋ
EUCSR	European Court of Human Rights	គណៈកម្មាធិការអឺរ៉ុបនៃសិទ្ធិមនុស្ស
EUCSR	European Committee of Social Rights	គណៈកម្មាធិការអឺរ៉ុបនៃសិទ្ធិសង្គម
GDP	Gross Domestic Product	ផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប
HRTB	Human Rights Treaty Bodies	ស្ថាប័នសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្ស
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ
ICERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	អនុសញ្ញាស្តីពីការបំបាត់នូវការរើសអើងពូជសាសន៍
IACHR	Inter-American Court of Human Rights	តុលាការអន្តរអាមេរិកកាំងនៃសិទ្ធិមនុស្ស

ICED	International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance.	អនុសញ្ញាស្ដីពីការការពារជនគ្រប់រូបពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ
IMF	International Monetary Fund	មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ
ICESCR	International Covenant Economic, Social and Cultural Rights	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ចនិងវប្បធម៌
KOICA	Korean International Cooperation Agency	ទីភ្នាក់ងារសហប្រតិបត្តិការណ៍អន្តរជាតិ កូរ៉េ
MOH	Ministry of Health	ក្រសួងសុខាភិបាល
NEC	National Election Committee	គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត
NAA	National AIDS Authority	អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍
OHCHR	Office of The High Commission for Human Rights	ការិយាល័យពិសេសទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំកម្ពុជា
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia	អាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្ននៃអង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំនៅកម្ពុជា
UDHR	Universal Declaration of Human Rights	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស
UPR	Universal Periodic Review	របាយការណ៍UPR
UNHRC	UN Human Rights Council	ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ
UNESCO	United Nations Educational , Scientific and Cultural Organization	អង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីការអប់រំ វិទ្យាសាស្ត្រ និងវប្បធម៌
UN Charter	Charter of the United Nations	ធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ
WHO	World Health Organization	អង្គការសុខភាពពិភពលោក
WB	World Bank	ធនាគារពិភពលោក
ក.ជ.ក		ក្រុមប្រឹក្សាជាតិដើម្បីកុមារ
ក.ស.ជ		ក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពជនពិការ
-ដ-		ឯកសារដដែល
ដ.ឯ.ម		ដូចឯកសារមុន
គ.ជ.គ.ក		គណៈកម្មាធិការជាតិគាំពារនិងការអភិវឌ្ឍកុមារតូច
គ.ស.ប.អ.ព		គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្ស
គ.ស.ម.ក		គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
អ.ជ.ប.ជ.អ		អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍
អ.ស.ប		អង្គការសហប្រជាជាតិ

មូលន័យសង្ខេប

អត្ថបទសិក្សាស្រាវជ្រាវស្តីអំពី «*តួនាទីរបស់រដ្ឋលើវិស័យសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា*» មានគោលបំណងបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីតួនាទីរបស់រដ្ឋលើវិស័យសិទ្ធិមនុស្ស និងភាពចាំបាច់នៃវិស័យនេះដែលរដ្ឋត្រូវមានការយកចិត្តទុកដាក់ និងដាក់ឱ្យអនុវត្តនៅក្នុងច្បាប់របស់ប្រទេស។

បន្ទាប់ពីជម្លោះផ្ទៃក្នុងត្រូវបញ្ចប់តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងក្រុងប៉ារីស នាថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩១និងបន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោតជាសាកលដែលរៀបចំដោយអ៊ុនតាក់នាឆ្នាំ១៩៩៣ រាជរដ្ឋបាលភិបាលកម្ពុជាបានប្រកាន់យកនូវគោលការណ៍នៃការទទួលស្គាល់និងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សនិងកតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ។

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនិក្ខេបបទនេះគឺក្នុងក្របខណ្ឌនៃវិទ្យាសាស្ត្រ «**នីតិរដ្ឋធម្មនុញ្ញ**» ដោយធ្វើការវិភាគទៅលើប្រភពទិន្នន័យពីរប្រភេទគឺទិន្នន័យទី១ (Primary Data)និងទិន្នន័យទី២(Secondary Data) ដោយមានការប្រើប្រាស់នូវគំរូបែបបរិមាណ(Quantitative Method) និងសំណួរស្ទង់មតិបែបចៃដន្យ (Sample Random Sampling) លើសំណាកគោលដៅចំនួន ៥ ប្រភេទ ដូចជាបុព្វជិតសាសនា ប្រជាពលរដ្ឋ មន្ត្រីរាជការ និស្សិតនិងភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ។

ស្នាដៃនេះនឹងផ្តល់ជាធាតុចូលមួយដល់រដ្ឋក្នុងការពង្រឹងនូវតួនាទីរបស់ខ្លួនលើវិស័យសិទ្ធិមនុស្សឱ្យបានកាន់តែល្អប្រសើរឡើងដោយប្រើប្រាស់តាមបទដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិ ដើម្បីជៀសវាងពីការចោទប្រកាន់ពីសហគមន៍អន្តរជាតិនានា។

ABSTRACT

This research article on ‘‘Role of State on Human Rights in Cambodia’’ examines the state's role in human rights and the importance of this sector, which the state should prioritize and set as a legally binding practice in the country.

Following the Paris Peace Accord, which put an end to the internal conflict on October 23, 1991, and the national election administered by UNTAC in 1993, the Royal Government of Cambodia recognized and upheld human rights in accordance with the Charter of the United Nations, Declaration on Human Rights, Covenants, and Conventions that relate to human rights, women’s rights, and children’s rights.

This thesis was conducted under the scientific approach of “The Constitutional Law,” in which data will be collected and analyzed through two research methodologies: primary data and secondary data. The data was collected using the quantitative method, which utilizes a sample-random sampling design. The data are based on five main samples: clergy, citizens, civil servants, students, and stakeholders.

This research can be an extra input for the state to navigate and strengthen its duty and role in human rights, aiming for a prosperous outcome by using national and international standard as basis to avoid being accused by the international community.